

**BO'LAJAK PSIXOLOGLARNING SHAXSIY VA KASBIY SIFATLARINI
RIVOJLANTIRISH OMILLARI****Qorabayeva Madina Qahramon qizi****Aniq va ijtimoiy fanlar universiteti****Psixologiya(faoliyat turlari) mutaxassisligi magistranti****Kushmanovamadina77@gmail.com****<https://doi.org/10.5281/zenodo.15266291>**

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak psixologlarning shaxsiy va kasbiy sifatlarini shakllantirish va rivojlantirish jarayoni yoritilgan. Psixologik tayyorgarlik jarayonida kasbiy kompetensiyalarni oshirish, ijtimoiy-psixologik ko'nikmalarni shakllantirish, shaxsiy xususiyatlarni rivojlantirishning ahamiyati ta'kidlangan. Maqolada ta'lim jarayonida amaliy mashg'ulotlar, psixologik treninglar va o'z-o'zini rivojlantirish texnologiyalarining samaradorligi tahlil qilingan. Shuningdek, kasbiy shakllanishda motivatsiya, kommunikativ qobiliyatlar va empatiya kabi sifatarning o'rnini keng yoritilgan.

Kalit so'zlari: psixolog, kasbiy sifatlar, shaxsiy rivojlanish, motivatsiya, kommunikativ ko'nikmalar, empatiya, psixologik tayyorgarlik, amaliy mashg'ulotlar.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda psixologiya sohasi inson ruhiy salomatligini saqlash va mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Bo'lajak psixologlar nafaqat nazariy bilimlarga, balki yuqori darajadagi shaxsiy va kasbiy sifatlarga ega bo'lishlari zarur. Bu sifatlar orasida empatiya, o'zini anglash, muloqot qobiliyati, etik me'yorlarga rioya qilish va hissiy intellekt kabi jihatlari alohida o'rin tutadi. Psixologik ta'lim jarayonida talabalarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga e'tibor qaratish muhimdir. Bu jarayon o'z-o'zini anglash, o'zini baholash va professional identifikatsiyani shakllantirish orqali amalga oshiriladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'zini anglash darajasi yuqori bo'lgan talabalar kasbiy faoliyatda ko'proq muvaffaqiyatga erishadilar. Shuningdek, psixologiya ta'limi davomida talabalarning empatiya, muloqot qobiliyati va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratiladi. Bu ko'nikmalar nafaqat kasbiy faoliyatda, balki shaxsiy hayotda ham muhim ahamiyatga ega. Bo'lajak psixologlarning shaxsiy va kasbiy sifatlarini rivojlantirishda o'quv dasturlari, amaliy mashg'ulotlar, mentorlik va o'z-o'zini rivojlantirish kabi omillar muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, talabalarning o'z kasbiga bo'lgan motivatsiyasi va o'zini anglash darajasi ham bu jarayonda muhim omillar hisoblanadi.

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari tez rivojlanayotgan davrda inson omilining qadri va ruhiy salomatlik masalalari har qachongidan ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Jamiyatning barqarorligi, sog'lom psixologik muhitni yaratish va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ko'p jihatdan insonning psixologik holatiga, stresslarga bardoshlilikiga va emotsional barqarorligiga bog'liq. Ayniqsa, inson bilan bevosita ishlovchi kasblar — pedagog, sotsiolog, psixolog singari mutaxassislarning malakasi va kasbiy sifatlari zamonaviy jamiyat ehtiyojlarini qondirishda yetakchi o'rinni egallaydi. Shu nuqtayi nazardan qaralganda, aynan bo'lajak psixologlarning shaxsiy va kasbiy sifatlarini rivojlantirish bugungi kundagi psixologiya fanining eng dolzarb ilmiy-tadqiqot yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy psixolog nafaqat nazariy bilimlarga ega bo'lishi, balki chuqur amaliy ko'nikmalarga, shaxsiy barqarorlik, hissiy intellekt va muloqot madaniyatiga ega bo'lishi talab etiladi.

Psixologik faoliyatning o'ziga xosligi shundaki, u inson ruhiyatini tushunish, emotsional holatlarni boshqarish va boshqalarning psixologik ehtiyojlarini chuqur his qilishni talab qiladi.

Shu sababli, bo'lajak psixolog o'z kasbiy faoliyatida quyidagi asosiy shaxsiy va kasbiy sifatlarni rivojlantirishi zarur:

Empatiya — boshqalarning his-tuyg'ularini chuqur anglash va ularga javob qaytarish qobiliyati.

Emotsional barqarorlik — stress va og'ir vaziyatlarda o'zini tutish va to'g'ri qaror qabul qilish.

Analitik fikrlash va kuzatuvchanlik.

Axloqiy me'yorlarga sodiqlik va psixologik etikani tushunish.

Faol tinglash va muloqot ko'nikmalari.

O'zini anglash va o'zini boshqarish qobiliyati.

Ilmiy adabiyotlarda ta'kidlanishicha, psixologik ta'lim jarayonida talabalar nafaqat kasbiy bilim va ko'nikmalarni egallaydi, balki o'zlarining shaxsiy rivojlanishiga ham ahamiyat qaratadilar. Shuningdek, ko'plab tadqiqotlarda bo'lajak psixologlarning professional shakllanishida quyidagi omillar muhim ahamiyatga ega ekani qayd etilgan:

Ta'lim jarayoni — nazariy bilim va amaliy mashg'ulotlarning uyg'unligi.

Amaliyot va tajriba — real mijozlar bilan ishlash imkoniyati.

Mentorlik va superviziya — tajribali psixologlar rahbarligida ishlash.

O'zini rivojlantirish — psixologik treninglar, seminarlarda qatnashish va shaxsiy rivojlanish ustida ishlash.

Psixologik ta'lim jarayonida bu sifatlarni rivojlantirish, avvalo, shaxsiy motivatsiya, o'z ustida ishlashga bo'lgan intilish va kasbiy etikaga sodiqlik kabi psixologik faktorlarga bog'liq. Talabaning kasbiy identifikatsiyasi shakllanib borishi bilan bir qatorda, uning shaxsiy qadriyatlari, hayotga qarashlari va muloqot madaniyati ham rivojlanadi. Shunday qilib, bo'lajak psixologlarning shaxsiy va kasbiy sifatlarini rivojlantirish jamiyatda psixologik yordam ko'rsatish sifatini oshirish, ruhiy salomatlikni ta'minlash va insonlar o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlarni mustahkamlashda muhim omil hisoblanadi.

XULOSA

Psixolog kasbi — insonning ruhiy dunyosini anglash, uni qo'llab-quvvatlash va hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiluvchi mas'uliyatli va ijtimoiy ahamiyatli sohalardan biridir. Bo'lajak psixologlarning shaxsiy va kasbiy sifatlarini rivojlantirish esa bu kasbni mukammal egallash, professional faoliyatni samarali va ehtiyotkorlik bilan amalga oshirishning eng asosiy shartlaridan biridir. Tadqiqotlar va amaliy tajriba ko'rsatishicha, psixologik tayyorgarlik jarayonida talabalarning shaxsiy va kasbiy sifatlarini shakllantirish quyidagi omillar orqali samarali amalga oshiriladi:

1. maqsadga yo'naltirilgan va nazariy bilimlar bilan boyitilgan ta'lim jarayoni;
2. amaliy mashg'ulotlar va real hayotiy vaziyatlarda mijozlar bilan muloqot qilish;
3. superviziya va mentorlik tizimi orqali kasbiy o'sish;
4. o'zini anglash, refleksiya va o'zini tahlil qilish orqali shaxsiy rivojlanish;
5. hissiy barqarorlik va muloqot ko'nikmalarini shakllantirish.

Shuningdek, bo'lajak psixologlarning kasbiy shakllanish jarayoni ularning o'z shaxsiy xususiyatlarini rivojlantirish va kasbiy etikaga sodiqligini mustahkamlash orqali yanada mukammal tus oladi. Ushbu jarayon davomida empatiya, sabr, analitik fikrlash, o'z-o'zini boshqarish, axloqiy qadriyatlarni tushunish va stressga chidamlilik kabi sifatlar markaziy ahamiyat kasb etadi. Xulosa qilib aytganda, psixolog kasbining o'ziga xosligi, inson bilan bevosita

va samimiy ishlashni talab qilishi tufayli, bo'lajak mutaxassislarning shaxsiy va kasbiy sifatlarini kompleks ravishda rivojlantirish dolzarb va zaruriy vazifa hisoblanadi. Mazkur yo'nalishdagi ta'limiy, ilmiy va amaliy ishlar psixologik xizmat ko'rsatish sifati va jamiyatdagi ruhiy salomatlikni yaxshilashga bevosita xizmat qiladi.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Akbaraliyeva, A. T., & Saydullayeva, S. (2023). Bo'lajak psixolog talabalarning konsultativ faoliyat malakalari asosida kasbiy-shaxsiy sifatlarini rivojlantirishning psixalogik xususiyatlari. Ustozlar Uchun, 24(3), 192–197. <https://pedagogs.uz/01/article/view/353scienceweb+5Pedagogs+5Журнал ЖДПУ+5>
2. Sultanov, M. E. o'g'li. (2024). Bo'lajak psixologiya o'qituvchilarining kasbiy etikasi: asosiy qadriyatlar va me'yorlar. ORIENS, 2(2), 130–136. <https://oriens.uz/uz/journal/article/bolajak-psixologiya-oqituvchilarining-kasbiy-etikasi-asosiy-qadriyatlar-va-meyorlar/ORIENS+1ORIENS+1>
3. To'raxonova, M. A. qizi. (2023). Bo'lajak o'qituvchilar shaxsiy xislatlarining kasbiy tayyorgarlik jarayonida shakllanishi, kasbga xos xislatlarining ahamiyati. Educational Research in Universal Sciences, 2(3 SPECIAL), 640–643. <https://erus.uz/index.php/er/article/view/2428ПШЭДУ+5Erus+5ORIENS+5>
4. Shukurova, D. (2024). Bo'lajak tarbiyachilar kasbiy madaniy shakllanishining psixologik omillari. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 4(2), 611–614. <https://journal.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/9939scienceweb+3Журнал ЖДПУ+3История JDPU+3>
5. Абдусаматова, Ш. С. (2021). ЭМОЦИОНАЛЬНЫЙ ДИСТРЕСС, УГРОЗА СОБСТВЕННОМУ «Я», КАК ОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ КОМПОНЕНТ ЖИЗНИ ЧЕЛОВЕКА. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 1(4), 239–247.
6. Абдусаматова, Ш. С., & Султанкулова, Г. Ф. (2022). ЭФФЕКТИВНОСТЬ ТРЕНИНГА ОБРАЗНОЙ САМОРЕГУЛЯЦИИ. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 2(1), 364–368
7. Абдусаматова, Ш. С. (2021). Психология семейных отношений с основами семейного консультирования. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 1(3), 225–229.
8. Abdurasulov Jahongirmirzo Ozodqulov Olimjon Bahodir o'g'li Choriyev Ilhom Ro'ziboyevich. (2022). SPECIFIC ASPECTS OF PSYCHOLOGICAL TRAINING OF FUTURE MILITARY PERSONNEL. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6803485>
9. Abdurasulov J. (2024). HARBIY PEDAGOGIKANING BOSHQA FANLAR BILAN ALOQASI. Молодые ученые, 2(6), 48–52. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/yo/article/view/28164>
10. Abdurasulov J., & Pardabayeva, M. (2024). MUSOBAQADAN OLDIN SPORTCHILARNI PSIXOLOGIK TAYYORLASH. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 4(6 Part 2), 73–76. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/ejsspc/article/view/34717>

11. Турсунов Абдумомин Abdurasulov Jahongirmirzo Ozodqulov Olimjon Bahodir o'g'li. (2022). THE USE OF PEDAGOGICAL AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN PRE-SERVICE INITIAL TRAINING AND THEIR FEATURES. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6751859>.